

UNITAT 4. LA POR RESPIRA EN TU

Les històries de por, els succeïts, els relats inquietants són l'eix temàtic d'aquesta unitat. El tema no és debades: les revistes, les pel·lícules, la xarxa i alguns programes de TV que segueixen els nostres alumnes, vénen farcits del món del terror i bé que en gaudeixen! La capacitat d'engrescament està, doncs, assegurada. Però no es tracta sols de trobar en la por un focus potent de motivació: volem també desmuntar els mecanismes de la por... Aprofitem aquest nucli temàtic per a analitzar l'espai narratiu i els tipus de diàlegs literaris, tan importants en els gèneres de por.

En l'apartat de **LITERATURA** aprofundim en les narracions de terror com a gènere literari, d'una manera activa i lúdica.

En **SOM IGUALS: SOM DIFERENTS** remarcuem el paper que té la literatura com a factor identitari dels pobles. La literatura i els grans escriptors han actuat des de sempre com a elements de referència per a la cohesió de les societats humanes. Pretenem que els alumnes en prenguen consciència.

Dins l'apartat **CONEGUEM LA LLENGUA**, les activitats de semàntica i lèxic tracten el lèxic de la por i del terror. En morfologia i sintaxi estudiem les categories dels pronoms personals forts, els demostratius i els indefinits. A la fi, quant a fonètica i ortografia, descrivim l'oposició fonètica entre vocals obertes i tancades amb activitats de discriminació i d'escriptura.

En **TALLER DIGITAL** plantegem l'elaboració de cartells i pòsters, i l'edició d'un vídeo de promoció de la lectura.

I. CONTACTE (pàgs. 78-79)

1. (pàgs. 78-79)

Activitat oral de resposta oberta. Després de l'audició, cal llegir els textos en veu alta, demanant que els lectors posem èmfasi i intenció de crear un ambient de terror. Podem demanar-los que duguin altres històries bé de revistes o bé que els hagen contat els seus familiars. Resulta força divertit quan les històries es conten o s'interpreten amb diferents veus dels personatges i amb una música de fons adient.

II. COMUNICACIÓ (pàgs. 80-84)

Partim d'un relat de por que enllaça amb els proposats com a contacte. Convé doncs, una successió temporal d'ambdues activitats.

EL TEXT NARRATIU

1. (pàgs. 80-81)

La lectura proposada és un bon motiu per a provar de fer una dinamització o sonorització del text “La carretera de Brighton” amb preparació prèvia: repartiment de personatges, música i, fins i tot, ambientació de l'aula. El resultat serà, si més no, ben divertit. Com que disposem d'un àudio, suggerim primerament escoltar-lo, per tot seguit fer una lectura dinamitzada.

2. (pàg. 82)

Activitat oral de comprensió escrita i expressió oral. Les respostes aproximades són:

- Creia trobar-se al llit. Hauria pogut morir congelat.
- 18 anys. Fa sis anys que camina per la carretera. Explica que ha mort diverses vegades de maneres diferents: ofegat, colpejat, atropellat, congelat...
- El rodamón no s'adona que el xicot és un mort o un fantasma.
- Li fa un *a reveure* ja que sap que es trobaran aviat en el camí (carretera en aquest cas) de la mort.
- “Si no camines gaire de pressa...”, les mateixes que en la primera trobada.
- Resposta semioberta al voltant de la inevitabilitat de la mort.
- Hi ha una relació estreta entre la gelor i la solitud del paisatge i la mort.

3. (pàg. 82)

Activitat de comprensió lectora i d'enriquiment lèxic. El resultat dels mots encreuats és:

- resplendent; 2. rodamón; 3. espolsar; 4. sacsejada; 5. turons; 6. lletja; 7. auscultar; 8. parpellejar; 9. enfangada; 10. malaltissa

4. (pàg. 82)

Activitat de compressió i expressió escrita. Les esmenes són:

- lentament* en comptes de *ràpidament*
- estremir* en lloc de *reconfortar*
- fràgil* en comptes de *fort*
- Margate* en lloc de *l'Albufera*
- tos* en lloc de *bogeria*
- lluny* en comptes de *a prop*
- graner* en lloc de *hostal*

L'ESPAI NARRATIU

5. (pàg. 83)

Activitat d'aplicació del contingut teòric sobre l'espai narratiu. Per exemple, trobem un fragment que palesa l'espai narratiu en la descripció inhòspita de la carretera (línies 1 a 3) i en la descripció del noi (línies 27 a 34).

Les paraules o expressions “semblava increïblement fràgil enmig d'aquell ambient tant fred” (l. 14), “És una mica solitària” (l. 16), “en veu aspra” (l. 26), “els llums d'un cotxe que avançava silenciosament damunt la neu?” (l. 43 i 44) creen l'ambientació adequada perquè es produïska una situació inquietant. Podem aprofitar l'activitat per a fer alguna activitat d'enriquiment lèxic plantejant algun exercici d'adjectius relacionats amb el lèxic del terror. Vegeu les activitats 1 i 2 de l'apartat CONEGUEM LA LLENGUA, pàg. 90 del llibre de l'aprenent.

EL DIÀLEG

6. (pàg. 83)

Aplicació de la teoria lingüística exposada sobre els textos conversacionals. En aquest relat només hi ha diàlegs directes, encara que siguen monòlegs com en: “Ospa! –va dir-se–. Em pensava que era al llit, i resulta...” (l. 6). Demanarem, doncs, que passen alguns diàlegs directes a indirectes: “Es va dir a si mateix que es pensava que era al llit, i va resultar....”.

7. (pàg. 84)

Activitat d'aplicació dels conceptes teòrics exposats al llibre de l'aprenent. El text s'ha de completar, si fa no fa, de la manera següent:

Al poble ningú no volia saber res de la mansió negra, però ningú no se la podia traure del cap. El meu amic Julius em va donar una resposta que no m'acabava de fer el pes.

–Tots els pobles tenen la seua història –**em contestà**, mentre tornàvem de l'escola.

–La seua història? **Vaig tornar a preguntar**.

Julius **afegí** a continuació:

–La història de cada poble de vegades inclou llegendes i misteris que és millor deixar en pau.

–Com el malefici de la mansió negra?

De sobte les meues paraules li havien regirat el seu caràcter tranquil i assenyat.

–Què saps del malefici de la mansió negra? **engegà**, després d'assegurar-se que ningú no ens escoltava.

–He pensat a anar-hi vaig **confessar**, després d'un esforç immens.

–Tu!...–**quequejà** Julius–. Tu t'has tornat boig! Oblida-te'n! **Exclamà** sense miraments.

–És que vull anar-hi i m'agradaria que m'acompanyares. **Vaig insistir**.

–El bosc és un lloc prohibit, Marc, i la mansió també. –**Al·legà**.

Jesús Cortés, *La mansió del terror*, Bromera, Alzira, 1998.

RECERCA I EXPRESSIÓ

8. (pàg. 84)

Activitat que planteja tres opcions semiobertes que globalitzen els continguts teòrics i pràctics de l'apartat de COMUNICACIÓ. Els resultats de les opcions a) i b) convindria que fossin exposats mitjançant la pràctica de la dinamització de textos, és a dir, amb dramatització de la lectura i amb efectes audiovisuals.

III. LITERATURA (pàgs. 85-87)

LES NARRACIONS DE TERROR

Com hem dit adés, el món del terror suscita en els adolescents un gran atractiu que hem d'aprofitar per a incentivar el plaer de la lectura. Suggerim que proposeu al vostre alumnat la possibilitat d'acostar-se a la literatura de terror al llarg del trimestre, en un marc que incentive la lectura: visites a la biblioteca, visita d'algun autor, presentació expositiva de llibres d'aquest gènere per part dels alumnes, visionat de pel·lícules basades en aquesta mena de relats, etc.

1. (pàg. 85)

Activitat d'expressió oral. Funciona com una mena de contacte per a la sèrie d'activitats que vénen a continuació.

2. (pàg. 86)

Activitat oberta. L'activitat incideix sobre diverses habilitats d'expressió oral i escrita.

3. (pàg. 86)

Com a element motivador, podem visionar primerament algun tutorial de consells de com gravar vídeos i de com editar-los. Així, com alguns exemples de curts filmats amb els telèfons intel·ligents.

RECERCA I EXPRESSIÓ

4. (pàg. 86)

Activitats en equip.

- a) En aquesta activitat fem un repàs d'alguns dels éssers terrorífics que les diferents tradicions literàries i culturals han creat al llarg de la història. No importa l'arbitrarietat de la classificació, sinó familiaritzar-nos amb el vocabulari ric i suggeridor dels éssers fantàstics. Per saber-ne més, consulteu *El gran llibre dels éssers fantàstics* de Parramón Ediciones, Barcelona, 2006; hi podeu extraure textos i il·lustracions per a complementar l'activitat.

La classificació podria quedar de la manera següent:

- Monstres i malalts mentals: llicantrops o homes llop, Leviatans, homuncles, gòlems, psicòpates, ogres.
 - Éssers d'ultratomba: escorxadors de ments, vampirs, zombis, ombres, fantasmes.
 - Éssers mitològics i fantàstics: quimeres, sàtirs, hidres, harpies, bruixes, fades, basiliscs, *drows* o elfs foscos, nimfes, trolls, dracs, sirenes, sílfides.
 - El món dels somnis: malsons.
- b) Activitat de recerca oberta. Podem demanar als nostres alumnes que facen una targeta il·lustrada d'invitació a la lectura dels llibres que han trobat i penjar-la en un mural a l'entrada o al corredor del centre; es tracta de fomentar que tothom s'acoste a la lectura a través d'aquest gènere.
- c) Activitat oberta de creació literària. Si demanem que en facen un dibuix amb la descripció a la vora, podem fer una exposició a l'aula o en una altra dependència del centre, i l'activitat resultarà reeixida.
- d) L'activitat resulta força engrescadora quan aconseguim que duguin a l'aula les gravacions dels seus familiars.
- e) Activitat de producció escrita oberta. Seguiu les indicacions del llibre del docent.
- f) Activitat de producció escrita oberta. Seguiu les indicacions del llibre del docent.

IV. SOM IGUALS: SOM DIFERENTS (pàgs. 88-89)

LES LLENGÜES: LA DIVERSITAT I LA IDENTITAT (i 2)

La literatura: més que l'art de la paraula

1. (pàg. 89)

Convé preparar amb temps aquesta activitat. Com en altres ocasions, es tracta d'enriquir els coneixements i les actituds de respecte dels nostre alumnat, i d'afavorir la integració del grup-classe.

2. (pàg. 89)

Cal treballar en equips. L'activitat incideix sobre diverses habilitats d'expressió oral i escrita.

Convé que cada grup trie un autor i una obra. Les presentacions han de tenir un temps màxim i mínim.

3. (pàg. 89)

Una de les maneres més universals de fer conèixer els autors i les obres de referència de cada cultura és fer-los presents en la vida quotidiana per mitjà de la toponímia, en el cinema, en les arts plàstiques, en el teatre. Podeu demanar als alumnes que ho investiguen: que cerquen noms de lloc, fotos de llocs, estàtues, quadres que evoquen els clàssics literaris propis i universals.

V. CONEGUEM LA LLENGUA (pàgs. 90-94)**LÈXIC I SEMÀNTICA****EL VOCABULARI DEL TERROR****1. (pàg. 90)**

a) empal·lidir; b) estremir-se; c) esparverar; d) esporuguir; e) esborronar; f) espantar; g) esglaiar.

També es pot demanar als alumnes que, amb l'ajuda del diccionari, preparen paraules similars i proposar que es faci un concurs de lèxic a la classe seguint aquest model.

2 (pàg. 90)

El joc és per a jugar per parelles. Cal dedicar-li un temps limitat (al voltant de 10 o 15 minuts) i prèviament cal posar-se d'acord sobre la quantitat de vaixells que marquem: per exemple, 2 vaixells de 2 quadrets, 2 de 3, 2 de 4 i un de 5. En acabar, es pot fer una posada en comú en què es demane als alumnes que diguen en veu alta frases semblants a les de l'exercici.

MORFOLOGIA I SINTAXI**ELS PRONOMS. ELS PRONOMS PERSONALS FORTS****3. (pàg. 91)**

Jo, tu, ell/ella, nosaltres, vosaltres, ells/elles.

4. (pàg. 91)

- a) És clar que nosaltres serem molt bons amics.
- b) Quan us vau conèixer vosaltres?
- c) Elles van venir ahir de matí.
- d) Que qui diu això? Això ho he dit jo.

ELS DEMOSTRATIUS**5. (pàg. 92)**

- a) Aquesta, aquella són paraules que substitueixen el mot *taronja*, per tant, són pronoms. Indiquen la distància de la persona que parla (emissor), que és la filla respecte de la cosa a la qual es refereix (referent), que són les taronges. Per això s'anomenen pronoms demostratius.
- b) Més a prop aquesta, més lluny aquella.

Es pot demanar als alumnes que preparen per parelles situacions comunicatives en què intervinguen demostratius i després s'analitzen en el conjunt de la classe.

ELS QUANTIFICADORS

6. (pàg. 92)

Caldria fixar-se especialment en aquells que són menys utilitzats perquè corresponen a registres més formals, com ara *cadascun*, *cadascuna*..., *tots dos*, *totes dues*, etc.

7. (pàg. 93)

Ús d'indefinites.

- a) He anat a la nevera i no hi queda cap taronja, però sí que hi ha algun plàtan.
- b) Aquest matí no hi havia ningú al parc. I aquesta vesprada? Hi havia algú?
- c) Qui pot matricular-se en el curs? Qualsevol persona que hi estiga interessada.
- d) Heu de ficar cadascuna / cada una de les cartes en cadascun / cada un dels sobres.
- e) Els que han vingut no són els músics que esperàvem, sinó uns altres.

FONÈTICA I ORTOGRAFIA

LES VOCALS E I O OBERTES I TANCADDES

8. (pàg. 93)

e oberta [ɛ]: *cèl·lula*, *obsequi*, *ferro*, *misteri*, *afecte*, *preu*

e tancada [e]: *herba*, *olivera*, *paella*, *adreça*, *ametla*, *peça*

9. (pàg. 93)

o oberta [ɔ]: *negoci*, *ploure*, *termòmetre*, *caragol*, *abellot*, *fort*

o tancada [o]: *boca*, *bony*, *religió*, *jove*, *inspector*, *veloç*

10. (pàg. 93)

Potser és convenient que el professor/-a prèviament demostre a la classe com es pronuncien aquests sons. Una vegada feta la pràctica per parelles, cal que el professor/-a comprovi la pronúncia d'alguns/-es dels estudiants.

11. (pàg. 94)

novel·la; *pel·lícula*; *tela*; *reixa*; *metge*; *quadern*; *mes*; *directe*; *verda*; *nebot*; *llibreta*; *encertar*; *caramel*; *gent*; *pedra*.

– La e oberta només pot anar en síl·laba tònica.

Cas que el professor/-a advertisca problemes importants per a distingir les vocals, convindria que les llegís en veu alta prèviament.

12. (pàg. 94)

corda; *mossegar*; *dolç*; *colla*; *espanyol*; *tros*; *taronja*; *goma*; *pitjor*; *força*; *rabosa*; *tresor*; *acord*; *política*; *dona*.

– La o oberta només ha d'anar sempre en síl·laba tònica.

Cas que el professor/-a advertisca problemes importants per a distingir les vocals, convindria que les llegís en veu alta prèviament.

13. (pàg. 94)

Tenen en comú la mateixa terminació: –ència. Podem concloure que totes les paraules acabades en el sufix –ència tenen e oberta i porten accent gràfic en la lletra e d'aquest sufix.

14. (pàg. 94)

anxova; espill; estora; enciam; enviar; aixeta; anarquisme; embenar; amplada; encàrrec; embafar; excursió; eriçó; amagatall; estendre; embolicar; entropessar; antena; espolsar; escórrer; estàtua; aniversari; eixugar; enginyós; enfrontar-se; engabiar; engolir; enganxar.

15. (pàg. 94)

El camí és el següent: *premi - tela - tebi - col·legi - silenci - medi - cendra - conveni - obsequi - incendi - cel - tennis - guerra - nervi - mel.*

Suggerim fer a continuació exercicis de lectura de la solució, posant èmfasi en la pronunciació correcta de la e oberta.

VI TALLER DIGITAL (pàg. 95)

A la part general d'aquesta guia didàctica expliquem amb detall les característiques de les activitats plantejades al llibre i, per tant, en aquesta unitat. Des d'ací, de manera esquemàtica indiquem les qüestions més importants que cal tenir en compte a cada activitat:

Activitat 1: Cartell de cinema

- És una activitat molt senzilla de fer. Consisteix a fer servir una aplicació web a Internet en què l'alumnat crea de forma automàtica un cartell de cinema. Tan sols ha de triar una imatge per al cartell (l'ha de pujar el mateix estudiant i, per tant, pot agafar-la d'Internet o pot posar-ne una seua original) i escriure el text que correspon al títol, actors i actrius, director, productor, etc.
- Mostrem exemples de cartells ja fets.
- Qualsevol proposta és vàlida sempre que siga ben escrita i siga coherent. En principi caldria que fossen cartells de pel·lícules de por; a més, mostrarem d'altres exemples per tal que l'objectiu siga veure "cartells de cinema en valencià", dels quals hi ha tan poc...
- Cal dir que com que l'aplicació web és en anglés, a la web expliquem què vol dir cada quadre del formulari per a posar la informació del cartell.
- Producte resultant: una imatge amb el cartell creat per l'alumnat.

Activitat 2: Pòster: "Literatura en la nostra llengua"

- És una activitat molt senzilla i ràpida de fer. Consisteix a fer servir una aplicació web a Internet per a fer un pòster digital. L'alumnat ha d'escriure el text que vol posar i triar una imatge.
- Mostrem exemples de pòsters fets. Es tracta que aprofite el que s'ha treballat sobre literatura a la unitat. L'alumne ha de triar un autor, un lema i una frase breu que pot ser un fragment de la seua obra o una frase cèlebre d'ell.
- Producte resultant: un pòster en format d'imatge digital que podem imprimir i que podem penjar a classe, visualitzar a la pissarra digital, enviar als amics de les xarxes socials, etc.

Activitat 3: Vídeo: "Llegim en la nostra llengua"

- Aquesta activitat pretén que l'alumnat enregistre en un suport tecnològic (càmera, tauleta tàtil o

mòbil) un vídeo sobre animació lectora en valencià.

- Mostrem exemples de vídeos fets i publicats a *Youtube*. No cal que l'alumnat els penge a *Youtube*; si ho fan, ho poden fer de forma privada i poden escriure la contrasenya a l'hora de mostrar-lo a classe.
- Producte resultant: un vídeo digital que es pot visualitzar a la pissarra digital, enviar als amics de les xarxes socials, etc.

VII. RESUM (pàg. 96)

Llegir els resums dels diferents apartats.

Escriure en un quadern a part les definicions que hi apareguen.

Fer un esquema de tots els conceptes i continguts treballats i dur-lo al portafoli.

Buscar imatges al·lusives relacionades amb el significat dels mots pertinents.

Aprofitar les activitats del taller digital per a fer la portada de la unitat del seu quadern d'activitats.

VIII. COMPROVACIÓ (pàg. 97)

1. Resposta oberta. Cf. les activitats de l'apartat de COMUNICACIÓ. Especialment la teoria lingüística sobre l'espai narratiu de la pàg. 83.
2. Resposta oberta. Cf. les activitats de l'apartat de COMUNICACIÓ. Especialment la teoria lingüística sobre el diàleg literari de la pàg. 83.
3. Resposta oberta. Cf. informació de la pàg. 85 de l'apartat de LITERATURA sobre les narracions de terror.
4. Resposta oberta. Cf. pàgs. 88 i 89 de l'apartat SOM IGUALS:SOM DIFERENTS.
5. Possibles respostes: *empal·lidir, estremir-se, esparverar, esporuguir, esborronar, espantar, esglaiar, terroritzar, atemorir, mossegar, raptar, ferir, aterrir, fer por, menjar-se, encantar, fer desaparèixer, espaordir, fer feredat, fer encanteris, fer cruixir les dents, glaçar de por, fer tremolar...*
6. Possibles respostes: *licantrops o homes llop, escorxadors de ments, leviatans, quimeres, sàtirs, hidres, harpies, malsons, vampirs, zombis, ombres, homuncles, bruixes, fantasmes, fades, golems, psicòpates, basiliscs, drows o elfs foscos, ogres, nimfes, trolls, dracs, sirenes, sílfides.*
7. Resposta oberta. Cal avaluar la correcció de l'expressió i la riquesa lèxica, especialment en l'ús del vocabulari referit al món de la por i del misteri.
8. a) *Alguna* persona hauria de dir-li a *aquesta / aquella* senyora el que ha passat.
b) *Nosaltres* no som els responsables de *molts / cap* dels problemes.
c) *Aquestes / aquelles* xiquetes no són les meues filles. Són les filles d'*aquell / aquest* home.
d) Estem sempre amb la mateixa cosa. Caldria fer *alguna cosa / altra cosa / quelcom* diferent.
9. e oberta: *obsequi, ingenu, ferro, correcte*
e tancada: *paella, temps, vent, dent*
o oberta: *albercoc, força, xicot, granota*
o tancada: *bombo, dolç, licor, honor*
10. Dictat. Es convenient aplicar tècniques de dictat diferents: professor-alumnes; per parelles d'alumnes; un alumne fa de professor...